

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin HIV/AIDS Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Tutumları

Knowledge on and Attitudes Toward HIV/AIDS Among Medical Students of the Trakya University Medical Faculty

Dr. Galip EKUKLU,^a
Dr. Burcu TOKUC^a

^aHalk Sağlığı AD,
Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Edirne

Geliş Tarihi/Received: 08.07.2008
Kabul Tarihi/Accepted: 08.11.2008

Yazışma Adresi/Correspondence:
Dr.Galip EKUKLU
Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı AD,
Edirne,
TÜRKİYE/TURKEY
ekuklu@hotmail.com

ÖZET Amaç: Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin HIV/AIDS konusundaki bilgi düzeylerini ve tutumlarını saptamaktır. **Gereç ve Yöntemler:** Çalışma, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesinde okuyan toplam 830 öğrenci evreninden, sınıfa ve cinsiyete göre ağırlıklandırma işleminden sonra sistematik rastgele örnekleme ile seçilen 210 öğrenci (evrenin % 25'i) üzerinde yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu, 10'u açık, 6'sı kapalı uçlu olmak üzere toplam 16 sorudan oluşmuştur ve katılımcılara gözlem altında uygulanmıştır. **Bulgular:** Anketteki HIV/AIDS bilgi sorularının yaklaşık %85'i tüm sınıflar tarafından doğru yanıtlanmıştır. Özellikle ilk 3 sınıfta HIV/AIDS'in bulaşma yolları ve etkenin bulunduğu vücut sıvıları bakımından bilgi açığı mevcuttur. Birinci ve ikinci sınıf öğrencileri homoseksüel olmanın HIV/AIDS bakımından risk grubu olmadığını düşünmektedirler. Öğrencilerin %85.2'si HIV/AIDS bilgilerini yazılı ve görsel medyadan öğrendiklerini belirtmişlerdir ve %60'ı bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Tıp öğrencilerinin % 4.3'ü HIV/AIDS'li bir olguyla aynı sınıfta olmak istemediğini belirten olumsuz tutuma sahiptir. **Sonuç:** Toplumla sağlık hizmeti verecekleri ve HIV/AIDS ile mücadele edecekleri düşünüldüğünde, tıp öğrencilerinin konuyla ilgili bilgi açıklarının bulunması düşündürücüdür. Bu bilgi açığının giderilebilmesi ve öğrencilere olumlu tutum kazandırılabilmesi için tıp eğitimi müfredatı içindeki HIV/AIDS'le ilgili ders saatleri artırılmalı ve konunun önemi vurgulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kazanılmış immün yetmezlik sendromu; tıbbi eğitim; tıp öğrencileri; sağlık bilgi, eğilim ve uygulamaları

ABSTRACT Objective: The objective of this study was to evaluate the knowledge and attitudes for HIV/AIDS among medical students of the Trakya University Medical Faculty. **Material and Methods:** The sample group including 210 students was selected among 830 students enrolled in the medical faculty by 25% sampling after weighting for sex and classes. A structured questionnaire including 10 open-ended and 6 close-ended questions (total 16 questions) was given to the students under direct observation. **Results:** The students gave correct answers to 85% of the knowledge questions. In the first three classes, the level of knowledge on the routes of transmission and the body fluids containing the HIV virus was inadequate. In the 1st and 2nd classes, homosexuality and/or bisexuality was not considered a risk for HIV/AIDS. Eighty-five percent of students reported mass media as the main source of information on HIV/AIDS and approximately 60% thought their knowledge was inadequate. Overall, 4.3% of medical students had some negative attitudes like objection to being in the same class with an HIV positive person. **Conclusion:** The lack of knowledge on HIV/AIDS among medical students is a major issue and may have a negative effect on the fight against HIV/AIDS, because in the future, these students will serve as health care providers. Therefore, the medical curriculum should be revised for content, time and form of lessons on HIV/AIDS.

Key Words: Acquired immunodeficiency syndrome; education, medical, graduate; students, medical; health knowledge, attitudes, practice

Kazanılmış immün yetmezlik sendromu [Acquired immuno deficiency syndrome (AIDS)] 1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde tamamen sağlıklı genç eşcinsel erkeklerde ve damardan uyuşturucu kullananlarda nedeni bilinmeyen bir immün yetmezlik ile giden Kaposi Sarkomu ve *Pneumocystis Carinii* pnömönisi gibi fırsatçı enfeksiyonlarla ortaya çıkmıştır.¹⁻⁴

Birleşmiş Milletler HIV/AIDS (UNAIDS) Programı 2007 Raporu, 2007 yılı itibarıyla dünya genelinde 33.2 milyon kişinin HIV/AIDS'li olduğunu ve bunların 2.5 milyonunu 15 yaş altı çocukların oluşturduğunu bildirmektedir. Rapora göre, yalnızca 2007 yılında yaklaşık 2.5 milyon kişi HIV ile enfekte olmuştur. Aynı Rapor 2007 yılı itibarıyla dünya genelinde HIV/AIDS nedeni ile yaşamını kaybeden kişi sayısını 2.1 milyon olarak açıklamaktadır. Ölenlerin 1.7 milyonu erişkin, 330 bini ise 15 yaş altı çocuklardan oluşmaktadır.⁵ Ancak bildirimlerdeki eksiklikler ve tanı olanaklarının kısıtlı olduğu göz önüne alınacak olunursa yukarıda verilen sayıların daha da fazla olabileceği endişesi vardır.

1985 yılında 1 olgu ve 1 taşıyıcı belirlenen ülkemizde, Sağlık Bakanlığının 2006 yılı verilerine göre 623'ü AIDS basamağında, 1921'i ise taşıyıcı olmak üzere toplam 2544 HIV/AIDS olgusu vardır.⁶ Ülkemizdeki HIV/AIDS'lilerin olası bulaşma yollarına göre dağılımı; 1343'ü heteroseksüel cinsel ilişki, 207'si homoseksüel ve biseksüel cinsel ilişki, 120'si madde bağımlılığı, 44'ü kan transfüzyonu ve 830'u diğer nedenlerle bulaşma biçimindedir. Sağlık Bakanlığına göre ülkemizdeki HIV/AIDS olgularının %69 (1755 kişi)'u erkek, %31 (789 kişi)'i kadındır.

HIV/AIDS'in başlıca bulaşma yolları; homoseksüel ve hetero-seksüel cinsel ilişki, kan ve kan ürünleri transfüzyonu, virüs ile bulaşlı cerrahi gereçlerin ve enjektörlerin kullanımı, doku-organ ya da sperm nakli ve anneden bebeğe plasenter veya sütle geçiştir.^{1,7-9} Bu anlamda insanlar, düzenli ve güvenli cinsel yaşam, kan ve kan ürünlerinin kullanmadan önce test edilmesi, ortak şırınga kullanılmaması gibi önlemlerle kendilerini HIV/AIDS'ten koruyabilirler.

Günümüzde çalışmalar hızla sürmekle birlikte HIV/AIDS'e karşı ucuz ve özellikle HIV/AIDS'in çokça görüldüğü az gelişmiş ülkelerde yaygın bir biçimde kullanılabilecek etkili bir tedavi ya da aşı henüz geliştirilememiştir. Bu nedenle bugün için koruyucu önlemlerin uygulanması tek çözüm gibi görünmektedir.^{10,11}

Araştırmanın yapıldığı tıp öğrencileri 18-24 yaş grubu gençlerden oluşmaktadır. Gençlerin üreme sağlığı kapsamında sağlık sorunlarından biri de cinsel yolla bulaşan hastalıklar riskidir. Bilgi yetersizliği, ilk cinsel deneyim, ilaç ve madde kullanımı ve sık cinsel eş değiştirme gibi etkenlerle birleştiğinde, gençlerin bu hastalıklara yakalanma olasılığı artmaktadır.¹² UNICEF, UNAIDS ve DSÖ tarafından yapılan araştırmalar, 15-24 yaş grubundaki gençlerin önemli bir bölümünün HIV/AIDS konusunda yetersiz ya da yanlış bilgilere sahip olduklarını göstermiştir.¹³ Ülkemizde farklı eğitim kurumlarında yapılan çalışmalar benzer bilgi eksikliğinin çok fazla olmasa da ülkemiz gençliğinde de var olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁴

Bu bilgiler dikkate alındığında, nüfusunun yaklaşık yarısının 25 yaşın altında olduğu ülkemiz için de HIV/AIDS-çocukluk ilişkisi dikkate alınması gereken bir konudur.¹⁵ Sağlık Bakanlığı tarafından rapor edilen veriler irdelendiğinde ülkemizdeki HIV/AIDS olgularının %59'unun 15-39 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir.⁶ Bu bağlamda, hem yukarıda sayılan gerekçelerle genç olmaları bakımından, hem de gelecekte hekim olarak HIV/AIDS savaşında oynayacakları rol bakımından tıp öğrencilerinin konuyla ilgili bilgi ve tutumları oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın amacı; Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin HIV/AIDS konusundaki bilgi düzeylerini ve tutumlarını saptamaktır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmanın yapıldığı 2007-2008 eğitim öğretim yılında Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesine toplam 830 öğrenci devam etmektedir. Zaman ve kaynak tasarrufu düşüncesiyle evrenin tamamı incelenmemiş, 830 öğrenciden sınıfa ve cinsiyete göre tabakalama yapılarak sistematik örnekleme yöntemiyle 210 (%25) öğrenci seçilmiştir. Örnekleme işleminde

tabakalama ve ağırlıklandırma ile her sınıftan alınacak kız ve erkek öğrenci sayısı belirlendikten sonra, öğrenciler sınıf listelerinden sistematik rastgele örnekleme ile seçilmiştir. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi müfredatında klinik eğitimde farklı nedenlerden dolayı olarak değinilen durumlar hariç, doğrudan HIV/AIDS başlıklı ders saati 6 saattir ve ilk üç sınıfta yer almaktadır. Seçilen öğrencilere araştırma konusunda sözlü bir bilgilendirme yapıldıktan sonra literatür bilgilerine dayanılarak araştırmacılarca geliştirilen anket formu gözlem altında uygulanmıştır. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümünde öğrencilerin cinsiyet, sınıf gibi demografik bilgilerini sorgulayan sorular, ikinci bölümünde ise HIV/AIDS bakımından risk grupları, bulaşma yolları ve korunma yolları gibi bilgiyi ölçen sorular (2'si önermelerden oluşan, 4'ü çoktan seçmeli ve 6'sı açık uçlu 12 soru) ve tutumu değerlendiren açık uçlu 4 soru yer almıştır. Çalışma için Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu ve Dekanlık onayı alınmıştır. Veriler SPSS paket programıyla değerlendirilmiş, istatistiksel analizlerde sınıflardaki öğrencilerin toplam doğru yanıt sayılarının ortalamaları ve 6 sınıfın yaş ortalamaları varyans analizi (ANOVA) ile, kesikli değişkenler ise χ^2 testi ile karşılaştırılmıştır. $p < 0.05$ istatistiksel düzeyde önemli farklılık sınırı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Örneğe seçilen 210 öğrencinin 114 (%54.3)'ü erkek, 96 (%45.7)'si kız öğrencidir ve cinsiyet dağılımı benzerdir ($\chi^2=4.561$; $p>0.05$).

ÖĞRENCİLERİN BİLGİ DÜZEYİ

Araştırmaya katılan tıp öğrencilerinin tamamı dikkate alındığında HIV/AIDS'le ilgili bilgi sorularına verilen ortalama doğru yanıt oranı %85 dolayındadır ve 1. ve 2. sınıfların doğru yanıt oranları öteki sınıflara göre önemli bir biçimde düşüktür ($F= 10.425$; $p= 0.023$). Öğrencilerin HIV/AIDS'in bulaşma yollarıyla ilgili önermelere verdikleri doğru yanıtların sınıflara göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Bulgular irdelendiğinde, bulaşma yollarının 3. sınıftan sonra daha iyi bilindiği görülmektedir.

Tablo 2'de AIDS etkeninin çeşitli vücut sıvılarında bulunmasıyla ilgili soruya verilen doğru yanıt oranları sunulmuştur. Tüm öğrenciler değerlendirildiğinde, ortalama doğru yanıt oranı %54.2'dir ve 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin doğru yanıt oranları anlamlı bir biçimde düşüktür ($F= 12.031$; $p= 0.017$). Öğrencilerden kan, idrar, vajinal sıvı ve sperm sıvısında etkenin bulunduğunu belirtenlerin oranı yüksek; gözyaşı, bronş sıvısı ve tükürükte etkenin bulunduğunu belirtenlerin oranı

TABLO 1: Öğrencilerin HIV-AIDS'in bulaşma yollarıyla ilgili önermelere verdikleri doğru yanıt oranları.

	Sınıflar						Tüm n= 210	χ^2 testi p*
	1 n= 28	2 n= 34	3 n= 36	4 n= 36	5 n= 37	6 n= 39		
Olası bulaşma yolları	%	%	%	%	%	%	%	
Kan ve kan ürünlerinin verilmesi ile	98.0	100.0	100.0	100.0	98.0	100.0	99.3	.865
Genetik geçişle	75.5	73.3	90.5	97.7	96.0	95.3	88.0	.003 ¹
Sivrisinek ve böcek sokmalarıyla	53.1	64.4	83.3	69.6	84.0	93.0	74.2	.000 ²
Kucaklaşma ve el sıkışma ile	100.0	100.0	100.0	100.0	98.0	100.0	99.6	.480
Gebelikte anneden geçiş	91.8	84.4	81.0	95.7	100.0	95.3	91.6	.008 ³
Emzirme ile bebeğe geçiş	32.7	37.8	50.0	63.0	82.0	60.5	54.5	.000 ⁴
Ortak şırınga kullanımı ile	98.0	93.3	92.9	97.8	94.0	100.0	96.0	.402
Havlularda, bardak, çatal, kaşık gibi gereçlerin ortak kullanımıyla	87.8	97.8	97.6	100.0	90.0	97.7	94.9	.032 ⁵
Anal ilişki ile	67.3	52.3	88.1	91.1	86.0	97.7	80.2	.000 ⁶
Diş hekimliği gereçleri ile	73.5	73.3	76.2	91.3	90.0	93.0	82.9	.013 ⁷
Berber gereçleri ile	52.5	70.1	79.6	80.0	78.4	73.2	71.5	.010 ⁸
Sünnet gereçleri ile	85.7	73.3	61.9	89.1	82.0	86.0	80.0	.000 ⁹
Ortalama doğru yanıt oranı	76.3	76.7	83.4	89.6	89.9	90.9	84.4	.023 ¹⁰

* Sınıflar arasındaki farklılığın kaynakları; ¹ 1., 2. ve 3. sınıfların aleyhine, ² 1. ve 2. sınıfların aleyhine, ³ 5. sınıfların aleyhine,

⁴ 5. ve 6. sınıfların lehine, ⁵ 2. sınıfların aleyhine, ⁶ 4., 5. ve 6. sınıfların lehine, ⁷ 1. ve 2. sınıfların aleyhinedir.

TABLO 2: Öğrencilerin HIV virüsünün bulunabileceği vücut sıvılarına verdikleri doğru yanıt oranları.

Vücut sıvıları	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	Tüm Sınıflar	χ^2 testi p*
	n= 28 %	n= 34 %	n= 36 %	n= 36 %	n= 37 %	n= 39 %	n= 210 %	
Kan	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	1.00
Vajinal sıvı	79.6	66.7	85.7	97.8	94.0	100.0	87.2	.001 1
Sperm	71.4	68.9	81.0	91.3	86.0	95.3	82.2	.004 2
İdrar	95.9	97.8	92.9	91.3	80.0	93.0	91.6	.030 3
Gözyaşı	6.1	2.2	19.0	13.0	12.0	11.6	10.5	.156
Bronş sıvısı	8.2	4.4	9.5	13.3	22.0	16.3	12.4	.125
Tükürük	18.4	6.7	11.9	20.0	42.0	37.2	23.0	.0024
BOS	18.4	8.9	16.7	28.3	40.0	30.2	24.0	.0075
Anne sütü	30.6	31.1	52.4	69.6	80.0	76.7	56.7	.0016
Ortalama doğru yanıt	47.6	42.9	52.1	58.3	61.8	62.3	54.2	.0177

* Sınıflar arasındaki farklılığın kaynakları; ¹ 1., 2. ve 3. sınıfların aleyhine, ² 1. ve 2. sınıfların aleyhine,

³ 5. sınıfların aleyhine, ⁴ 5. ve 6. sınıfların lehine, ⁵ 2. sınıfların aleyhine, ⁶ 4. 5. ve 6. sınıfların lehine, ⁷ 1. ve 2. sınıfların aleyhinedir.

düşüktür. Doğru yanıt oranları 3.sınıftan itibaren artmaktadır.

HIV/AIDS bakımından risk grupları sorgulandığında, sağlık personeli olmanın risk grubu oluşturduğunun klinik eğitime başlama sınıfı olan 4.sınıftan itibaren daha fazla bilindiği ortaya çıkmaktadır. İkinci sınıf öğrencilerinin önemli bir bölümü homoseksüel ve/veya biseksüel olmanın HIV/AIDS bakımından risk grubu olmadığını düşünmektedir.

ÖĞRENCİLERİN BİLGİ KAYNAKLARI

HIV/AIDS ile ilgili bilgilerini nereden edindikleri sorulan öğrencilerin yanıtları Tablo 3'te sunulmuştur. Yanıtlar irdelendiğinde, öğrencilerin %85.2'si bilgi kaynağı olarak kitle iletişim araçlarını belirtmişlerdir. Bilgi kaynağını kitle iletişim aracı olarak belirten öğrencilerin %78.1'i kitle iletişim araçları alt başlığından televizyonu kaynak olarak göstermiştir. Tıp öğrencilerinin HIV/AIDS konusundaki bilgi kaynaklarında ikinci sırada %42 ile tıp eğitimi gelmektedir. Öğrencilerin belirttikleri bilgi kaynakları cinsiyete ve sınıflara göre farklılık göstermemektedir (p> 0.05).

ÖĞRENCİLERİN HIV/AIDS'Lİ OLGULARA İLİŞKİN TUTUMLARI

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin HIV/AIDS'li olgulara tutumlarını değerlendiren önermelere verdikleri yanıtlar Tablo 4'te sunulmuştur.

TABLO 3: Öğrencilerin HIV/AIDS ile ilgili bilgilerine gösterdikleri kaynaklar (n= 210)*

Bilgi Kaynağı	Sayı	%
Kitle iletişim araçları	179	85.2
Televizyon	164	78.1
Gazete	78	37.1
Dergi	44	20.9
Radyo	29	13.8
Tıp eğitimi	88	41.9
Arkadaş	26	12.4
Aile	18	8.6

*Bilgi için birden fazla kaynak belirtilebilmiştir.

Tutumla ilgili en belirgin bulgu, öğrencilerin %71.9'unun HIV/AIDS'li olguların evlenmemesi ve çocuk sahibi olmamaları gerektiğini düşünmeleridir. Öğrencilerin %4.8'inin HIV/AIDS'li olguların tecrit edilmesi gerektiğini ve HIV/AIDS'li biriyle aynı sınıfta olmak istemediklerini belirtmişlerdir. Olumsuz tutuma sahip öğrenciler 1.ve 2. sınıf öğrencileridir ve sınıf ilerledikçe olumsuz tutuma sahip öğrenci sayısı azalmaktadır.

TARTIŞMA

Üniversite çağındaki gençlerde yapılan farklı çalışmalar, bu yaş grubunun HIV/AIDS konusunda yeterli bilgisi olmadığını ortaya koymuştur. Bizim çalışmamızın bulguları da bu bilgiyi destekler niteliktedir.

TABLO 4: Öğrencilerin HIV/AIDS'li olgulara karşı tutumları.

Değişkenler	Onaylayanlar	
	Sayı	%
HIV/AIDS'liler evlenmemelidir	151	71.9
HIV/AIDS'liler çocuk sahibi olmamalıdır	151	71.9
HIV/AIDS'liler dışlanmalı, hepsi bir yerde toplanmalı ve orada bakılmalıdır	10	4.8
HIV/AIDS'liler hiçbir işte çalıştırılmamalıdır	2	0.9
HIV/AIDS'li arkadaşım olsaydı, onunla aynı sınıfta olmayı istemezdim	9	4.3
HIV/AIDS'lilerin normal bir sosyal yaşamı sürdürmesine yardımcı olurum	181	86.2
HIV/AIDS'lilerin çevresindekilerin eğitilmesini ve onlara yardımcı olunmasını isterdim	185	88.1

Tıp fakültesi 1. ve 5. sınıf öğrencilerinden az da olsa bir bölümü (%2), HIV/AIDS'in kan ve kan ürünleriyle bulaştığını bilmemektedir. Emzirme ile bebeğe HIV/AIDS geçişi ilk üç sınıfta yeterince bilinmemektedir. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin azımsanamayacak kadar bir bölümü HIV/AIDS'in önemli bulaş yollarından olan anal ilişkiyi HIV/AIDS bakımından risksiz ilişki olarak bilmektedirler. Hem cinsel bakımdan aktif yaş grubunda olmaları, hem de sağlık eğitimi alan ve dolayısıyla çevrelerini bilgilendirme durumunda olan tıp fakültesi öğrencilerinin bu konulardaki bilgi açıkları hem kendileri için hem de toplum için son derece önemlidir. Ülkemizde özellikle toplu olarak yapıldığında çok ciddi riskler yaratabilecek olan sünnet, tıp fakültesi öğrencilerinin bir bölümü tarafından riskli olarak değerlendirilmemektedir.

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin üçte ikiden fazlası sivrisinek ve böcek ısırmasıyla HIV/AIDS bulaşı olabileceğini belirtmişlerdir. Bu oran, Sünter ve ark.nın dış hekimliği fakültesi öğrencilerinde yaptıkları çalışmada %10, Elbaş ve ark.nın sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinde yaptıkları çalışmada %74 dolayındadır.^{16,17} Bu yönüyle bulgularımız sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yanıtlarına daha yakındır. Elbaş ve ark.nın çalışmasında öğrencilerin %37.6'sı HIV/AIDS'li bireyle aynı tuvaleti kullanmayla, %97.2'si kan nakliyle, %97.2'si cinsel temasla, %80.4'ü anal seks ve %92.1'i ortak enjektör kullanımı ile HIV/AIDS'in geçebileceğini düşünmektedirler.¹⁷ Xiaoming ve ark.nın Çin'li, Tavooşi ve ark.nın İran'lı lise öğrencilerinde yaptıkları çalışmalarda HIV/AIDS'in bulaşma yolları ortalama

%95 doğrulukla bilinmiştir.^{18,19} Bizim çalışmamızda öğrencilerin %97'si normal cinsel ilişki ile, %80.2'si anal ilişki ile HIV/AIDS'in geçebileceğini düşünmektedirler. Bu anlamda sonuçlarımız, hem ülkemizde hem de yurt dışında yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerdir.

Bu çalışmada tüm sınıflar içinde anne sütüyle bulaş öğrencilerin yarısı tarafından doğru olarak bilinmiştir. Zencir ve ark.nın çalışmasında sağlık çalışanlarının %70.8'i anne sütüyle virüsün geçebileceğini belirtmişlerdir.²⁰ İki çalışmada da doğru yanıt oranının çok yüksek olmamasının olası nedenlerinden birisi tıp öğrencilerine özellikle az gelişmiş ülkelerde bebek ve çocukluk çağında malnutrisyonun yaygın olduğu ülkelerde anne sütünün özendirilmesi konusunda verilen mesajlar olabilir. Bu tür ülkelerde malnutrisyon riski daha yüksek ve daha tehlikeli olduğu için uluslararası kuruluşların da önerdiği gibi annenin emzirmesinin kabul edilebilir bir risk olduğu varsayılmaktadır. Bu mesaj, araştırmaya katılan öğrencilerce HIV'in anne sütüne geçmediği biçimde algılanmış olabilir.

Araştırma bulgularımız içinde belki de en çarpıcı olanı homoseksüel/biseksüel olmanın HIV/AIDS bakımından risk etmenleri olduğunun tıp fakültesi eğitiminin başında bulunan öğrencilerce bilinmemesidir. Bu sonuçlar ülkemizde lise döneminde verilen eğitimin yetersiz olduğunu düşündürülebilir. Okudukları okul gereği konuyla daha yakından ilgilendiklerini düşündüğümüz tıp öğrencilerince bile bu riskin bilinmemesi, adolesanların cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/AIDS bakımından bilgilendirilmeleri gereğini ortaya koy-

maktadır. Bu konuda akla gelen ilk öneri, ilköğretimden itibaren müfredata bu konunun yerleştirilmesidir.

Araştırmaya katılan tıp öğrencilerinin HIV/AIDS hakkındaki bilgilerinin kaynağını önemli ölçüde yazılı ve görsel medya oluşturmaktadır. Savaşer'in hemşirelik öğrencilerinde yaptığı çalışmada yazılı ve görsel medya %60'lara varan oranda bilgi kaynağı olarak belirtilmiştir.²¹ Elbaş ve ark.nın Hacettepe Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %52.2'si HIV/AIDS'i ilk kez radyo ve televizyondan duyduklarını ifade etmişlerdir.¹⁷ Ungan ve ark.nın Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencilerinde yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin %61'i en önemli bilgi kaynaklarının televizyon olduğunu bildirmişlerdir. Öteki medya kaynakları da eklendiğinde bu oran %76'ya çıkmaktadır. Arkadaşını bilgisine kaynak gösterenlerin oranı ise %9'dur.²² Maswanya ve ark.nın Japon lise öğrencilerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin %97.5'i konuyla ilgili bilgilerine kaynak olarak yazılı ve görsel basını, özellikle de televizyonu göstermişlerdir.²³ Bu anlamda sonuçlarımız yukarıdaki çalışmalarla benzerdir. Ancak tıp öğrencilerinin bilgi kaynaklarının önemli ölçüde medya olması çarpıcıdır. Burada temel sorun, edinilecek bilgilerde eksik ya da yanlışların bulunabileceğidir. Oysa tıp öğrencilerinin bilgilerine kaynak olarak derslerini ya da tıp kitaplarını göstermeleri beklenir.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu bir başka çarpıcı sonuç da Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin yaklaşık üçte ikisinin HIV/AIDS bilgilerini yeterli bulmamalarıdır. Elbaş ve ark.nın yaptıkları çalışmada da öğrencilerin üçte ikisi bilgilerini yetersiz olarak değerlendirmişlerdir.¹⁷ Zencir ve ark.nın hemşire ve hekimlerde yaptıkları çalışmada, hemşirelerin %78.6'sı, hekimlerin %61.3'ü AIDS hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.²⁰ Bu konuda ülkemiz dışında yapılan bazı çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin; Xiaoming ve ark.nın Çin'li lise öğrencilerinde yaptıkları çalışmada bilgisini yetersiz bulan öğrenci oranı %95 dolayındadır.¹⁸ Bu konuda ülkemiz dışında da gençlerin ve öğrencilerin HIV/AIDS bilgi düzeylerinde sorunlar olduğu

görülmektedir. Geleceğin hekimleri olacak tıp öğrencilerinin bütün dünyayı ve bu arada ülkemizi tehdit eden HIV/AIDS hakkında bilgi düzeylerini bu denli yetersiz bulmaları, mezuniyet öncesi tıp eğitiminde konuya daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Çalışma grubumuzdaki öğrencilerin bir bölümü HIV/AIDS'lilere karşı olumsuz tutumlar içindedirler. Örneğin; her 10 tıp öğrencisinden 7'si, HIV/AIDS'lilerin evlenmemesi ve çocuk sahibi olmamaları gerektiğine inanmaktadır. Olumsuz tutuma sahip olan öğrenciler ilk iki sınıftaki öğrencilerdir ve sınıf ilerledikçe olumsuz tutuma sahip öğrenci sayısı azalmaktadır. İlk iki sınıftaki olumsuzluğun olası nedeni, öğrencilerin konuyla ilgili bilgi açıkları olabilir. HIV/AIDS olgularına yönelik olumsuz tutum çalışmalara göre farklılık göstermekle birlikte oldukça yaygındır. Örneğin; Elbaş ve ark.nın çalışmasında öğrencilerin %23.2'si "AIDS hastası veya taşıyıcısı, ailesinden ve çocuklarından izole edilmelidir" derken, %59.4'ü "AIDS hastası veya taşıyıcısına özel koşullarda eğitim ve öğretim hizmetleri verilmelidir", %43.5'i "AIDS'lilerin sürekli ve toplu halde kalabilecekleri yataklı kurumlar açılmalıdır" diyerek dolaylı olarak AIDS'lilerin toplumdan izole edilmesi fikrinde olduklarını ve olumsuz bir tutuma sahip olduklarını göstermektedirler.¹⁷ Bulduk ve ark.nın İstanbul'da yaptıkları çalışmada, adolesan çağındaki gençlerin yaklaşık yarısı (kızların %43'ü, erkeklerin %58.8'i) AIDS'li biriyle aynı sınıfta ders yapmak istemediğini, %51'i HIV/AIDS'lilerin diğer kişilerle çalışmasına izin verilmemesi gerektiğini ve %52'si bu olguların toplumdan izole edilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁴ Zencir ve ark.nın Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesinde hemşire ve hekimlerle yaptığı çalışmada hemşirelerin %60.3'ü, hekimlerin %45.2'si AIDS olgularının izole edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.²⁰ Bu çalışmada, HIV/AIDS'li bireyle aynı sınıfta ders yapmak istemeyenlerin ve bu kişilerin hiçbir işte çalıştırılmamaları gerektiğini ya da HIV/AIDS'lilerin izole edilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı benzer çalışmalardan daha düşüktür. Ancak sayı az da olsa tıp öğrencilerinin bu konuda bu kadar katı ve olumsuz tutuma sahip olmaları son derece önemli ve çarpıcıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri sınıf farklılığı gözlemlenmediğinde HIV/AIDS'le ilgili bilgi sorularının %85'ini doğru yanıtlayabilmişlerdir. Ancak HIV/AIDS'in bulaşma yollarıyla ilgili bazı sorular özellikle ilk üç sınıfta doğru yanıtlanmamıştır. Bu durum kendilerinin de risk altında bulunmaları bakımından önemlidir.

HIV/AIDS'in bulaşmasında etkili olabilecek etmenler tıp fakültesi öğrencilerince tam olarak bilinmemektedir.

Öğrencilerin önemli bir bölümü HIV/AIDS hakkında edindikleri bilgilerine yazılı ve görsel medyayı kaynak olarak göstermişlerdir. Bu durum hem yanlış hem de yetersiz bilgi edinilmesi riski taşımaktadır. Dolayısıyla medya yayınları doğruluk bakımından ciddi bir biçimde denetlenmelidir.

Özellikle ilk 3 sınıftaki tıp öğrencilerinin HIV/AIDS konusundaki bilgi açıkları büyük olasılıkla hem sorunu küçümsemelerine hem de bu sorunu yaşayanlara karşı olumsuz tutum içinde olmalarına neden olmaktadır.

Sonuç olarak; gelecekte topluma sağlık eğitimi ve sağlık hizmeti verecekleri düşünüldüğünde, tıp öğrencilerinin bu konuda bilgi açıklarının olması HIV/AIDS savaşımlarını olumsuz etkileyebilir ya da beklenen katkıyı sağlamayabilir. Küresel ölçekte bu denli önemli bir sorun için tıp fakültesinde işlenen dersler biçim, içerik ve süre yönünden dikkatlice sorgulanmalı, konunun önemi her fırsatta vurgulanmalıdır. Özellikle tıp fakültesi olmak üzere örgün eğitim içinde cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/AIDS'le ilgili ders saatleri artırılmalı ve özellikle küçük grupların bulunduğu klinik sınıflarda (4.,5. ve 6. sınıflar) etkileşimli eğitim teknikleriyle öğrencilerin konuyu iyice kavramaları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Detels R, McEwen J, Beaglehole R, Tanaka H. Acquired immuno deficiency syndrome. In: Pholcharoen W, Detels R, eds. Oxford Textbook of Public Health. 4th ed. Vol.3. Oxford, England: Oxford University Press; 2002. p.1453-77.
2. WHO. Overview of the HIV/AIDS Epidemic with an Introduction to Public Health Surveillance, Regional Office for South-East Asia, 2007.
3. WHO. AIDS Images of The Epidemic. WHO, Geneva, 1994.
4. Last JM, Wallace RB. Public health & preventive medicine. In: Drotman DP, Curran JW, eds. Epidemiology and Prevention of Acquired Immunodeficiency Syndrome. 13th ed. Connecticut, USA: Prentice-Hall International Inc; 1992. p.115-21.
5. UNAIDS/WHO. AIDS Epidemic Update: December 2007.
6. Republic of Turkey Ministry of Health. General Directorate of Primary Health Care Studies Yearbook, Statistical Informations Section. 2006. Ankara: 2007. p.77-9.
7. CDC. HIV and it's Transmission. 1999. p. 2-4.
8. Stratigos JD, Tzala E. Global epidemiology of HIV infection and AIDS. Clin Dermatol. 2000;18(4):381-7.
9. Sechrist W. Personalizing HIV infection: moving students closer to believing. "this could actually happen to me!" Journal of HIV/AIDS Prevention & Education for Adolescents & Children. 1997;1(1):1105-7.
10. UNAIDS. Global HIV Prevention Working Group. Global mobilization for HIV prevention, a blueprint for action, 2002. UNAIDS, Geneva, 2002.
11. UNAIDS. Intensifying HIV prevention: a UNAIDS policy position paper. Geneva, 2005.
12. UNAIDS. Sex and youth: contextual factors affecting risk for HIV/AIDS A comparative analysis of multi-site studies in developing countries, Geneva 1999.
13. WHO. Preventing HIV/AIDS in young people: a systematic review of the evidence from developing countries. In: Ross D, Dick B, Ferguson J, eds. UNAIDS Interagency Task Team on HIV and Young People. World Health Organization, Geneva 2006.
14. Akın L. [Epidemiology of sexually transmitted infection: review]. Türkiye Klinikleri J Med Sci 2006;26(6):655-65.
15. Turkish Statistical Institute (TSI). Statistical Yearbook of Turkey 2007. Ankara: TÜİK Press; 2008. p.43.
16. Sünter AT, Canbaz S, Topbaş M, Esen Ş, Pekşen Y. [Knowledge, Attitudes and Behaviors Toward HIV/AIDS Among Fourth and Fifth Grade Students of Dentistry Faculty]. HIV/AIDS 1999;2(3):110-5.
17. Özhan Elbaş N, Şenol S. [Information and Opinion About HIV/AIDS Among Vocational High School of Health Services]. HIV/AIDS 1998;1(2):74-80.
18. Li X, Lin C, Gao Z, Stanton B, Fang X, Yin Q, Wu Y. HIV/AIDS knowledge and the implications for health promotion programs among Chinese college students: geographic, gender and age differences. Health Promot Int 2004;19(3):345-56.
19. Tavooosi A, Zaferani A, Enzevaei A, Tajik P, Ahmadi-zhad Z. Knowledge and attitude towards HIV/AIDS among Iranian students. BMC Public Health 2004;4:17.
20. Zencir M, Yalçın N, Zencir C, Orhan N. [Evaluation of Knowledge and Attitudes About AIDS Among Nurses and Physicians Employees in Pamukkale University Hospital]. HIV/AIDS 1998;1(4):159-64.
21. Savaser S. Knowledge and attitudes of high school students about AIDS: a Turkish perspective. Public Health Nurs 2003;20(1):71-9.
22. Ungan M, Yaman H. AIDS knowledge and educational needs of technical university students in Turkey. Patient Educ Couns 2003;51(2):163-7.
23. Maswanya E, Moji K, Aoyagi K, Yahata Y, Kusano Y, Nagata K, et al. Knowledge and attitudes toward AIDS among female college students in Nagasaki, Japan. Health Educ Res 2000;15(1):5-11.
24. Bulduk S, Esin N, Umut N. [The knowledge status of adolescents about HIV/AIDS and their social prejudices about the disease]. Sürekli Tıp Eğitimi Derg 2006;15(8):139-43.